Управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Кафедра документознавства і музейної справи
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Волинський музейний вісник:

Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель

Науковий збірник

Випуск 4

Луцьк, 2012

УДК 069
ББК 79.1
В 67

Волинський музейний вісник: Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Наук. зб. : Вип. 4. / упр-ня культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки ; / упоряд. А. Силюк, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – 282 с.

У випуску вміщено статті та повідомлення з історії та сучасної практики музейної справи Волині та України. В окремому розділі подано матеріали Третього круглого столу „Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель", присвяченого 125-річчю заснування першого музейного закладу на Волині та 35-річчю встановлення Міжнародного дня музеїв (16 травня 2012 року, м. Луцьк).

Розраховано на науковців, музейних працівників, краєзнавців.

Упорядники: **Анатолій Силюк** - директор Волинського краєзнавчого музею, старший викладач кафедри документознавства і музейної справи Волинського національного університету імені Лесі Українки

Євгенія Ковальчук - кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею, старший викладач кафедри документознавства і музейної справи Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рецензенти: **Світлана Гаврилюк** - доктор історичних наук, проректор з навчальної роботи, професор, завідувач кафедри документознавства і музейної справи Волинського національного університету імені Лесі Українки

Геннадій Бондаренко - кандидат історичних наук, професор кафедри археології, давньої і середньовічної історії України Волинського національного університету імені Лесі Українки, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України

Рекомендовано до друку вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 11 від 29 травня 2012 року) та науково-методичною радою Волинського краєзнавчого музею (протокол № 6 від 12 червня 2012 року).

Відповідальний за випуск: ***Анатолій Силюк.***

Технічний редактор: ***Олександр Трофімук.***

© Волинський краєзнавчий музей, 2012

Тетяна Будь,
студентка 4 курсу історичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури», м. Луцьк

ВИДАННЯ ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVIII–XIX СТОЛІТТЯ У ЗБІРЦІ ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Мета даного дослідження полягає в тому аби віднайти видання польською мовою другої половини XVIII–XIX століття у збірці Волинського краєзнавчого музею (далі ВКМ), систематизувати їх та описати. Важливим є також дослідити закономірності формування даної збірки у колекції друкованих видань Волинського краєзнавчого музею, визначити основні способи надходження книг, місця видання, а також особи та установи, які долучилися до збору даної колекції. Не менш важливим завданням є також визначення змістового характеру польськомовних книг.

Дане дослідження є актуальним у контексті сучасного стану дослідження пам'яток книгодрукування виданих польською мовою вказаного періоду у збірках музеїв України. Тема є також актуальною для музейництва Волині, зокрема, вивчення і популяризації пам'яток польської культури.

На сьогодні стан наукової розробки та історіографія даної теми знаходиться лише на початковому рівні. Дуже мало є матеріалів досліджень на дану тематику. До них найбільше долучилися працівники ВКМ, зокрема, Огнєва О., Ошуркевич О., та Острозького історико-культурного заповідника – Позіховська С. та Позіховський О. З цього випливає наукова новизна роботи.

Звертаючись до етапів комплектування збірки, можна побачити деяку закономірність відповідно до розвитку території України і Волині зокрема. Таким першим кроком до збереження предметів старовини в Луцьку, в тому числі і книг, було створення в 1890 році давньосховища при Луцькому Хрестовоздвиженському братстві. Події першої світової війни, що призвели до значних руйнувань на Волині, призупинили розвиток економіки, освіти та культури, а, відповідно, у цьому контексті і музейницької роботи.

Лише в кінці 1920-х – початку 1930-х років виникає пожвавлення, Волинь активно втягується в громадсько-політичне та культурне життя Польщі. Історико-краєзнавча робота проводилась переважно польськими вченими, про що свідчить велика кількість предметів польського походження, зокрема літератури. Виявлення, вивчення і збір старожитностей заохочувався адміністрацією, найбільш рідкісні та цінні з них передавалися до традиційних науково-музейних закладів у Кракові, Любліні та Варшаві [52; 6], та все ж деякі залишалися на Волині.

Зростання потреб вивчати, зберігати та пропагувати пам'ятки місцевої історії, особливо пов'язаних із польською історією, привели до створення на Волині перших краєзнавчих товариств, а з появою останніх – перших музеїв, зокрема, в Острозі, Дубно, Ковелі, Луцьку, Володимирі-Волинському. Саме вони були осередками вивчення, комплектування і збереження пам'яток.

16 вересня 1929 року під час візиту на Волинь Президента Речі Посполитої Ігнація Мосціцького відбулося відкриття Волинського музею у Луцьку [51;5]. Колекція музею комплектувалась різними шляхами: від безкоштовних передач та самостійних експедицій до закупок. З документів Державного архіву Волинської області відомо, що один із директорів музею Бернадський передав унікальні книги. Подібним шляхом до музейного зібрання надійшли й інші пам'ятки. За період 1935–1937 рр. було зібрано

унікальну бібліотеку книг XVIII – початку XIX ст. [52;7].

Колекцію музею в значній мірі примножувала пошукова робота його науковців. Імена багатьох із них сьогодні складають гордість польської науки та культури.

Після приєднання у вересні 1939 року Волині в складі Західної України до Радянського Союзу відповідно до постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 8 травня 1940 року на основі досить розвиненої наукової установи – Волинського Музею, було створено державний обласний краєзнавчий музей. Підпорядкували його обласному відділу народної освіти. Розпочалося звуження наукових досліджень, перетворення експозиції в копію підручника історії СРСР. Тодішній заступник директора музею по науковій роботі Анатолій Дублянський згадує, що багато безцінних культурних реліквій вивозилося до Києва, Москви, Ленінграду без будь-якого обліку, нищилось [52;8]. Так ми втрачали рідкісні предмети нашої історії.

У перші дні війни завдяки працівникам музею вдалося уникнути масового пограбування як експозиції, так і музейного фондосховища з бібліотекою. Після часткової реорганізації вдалося 2 листопада 1941 року відкрити для відвідування експозицію музею. Найбільших втрат музей зазнав під час відступу німецьких військ та у перші місяці післявоєнного лихоліття.

Стан музею і в наступні роки його функціонування не дозволяв повною мірою поповнювати книжкову колекцію. На нашу думку однією з причин було також те, що в першу чергу до музейного зібрання комплектувались книги українського походження, а уже при нагоді могли виділити невеликі кошти і на польськомовні. Виняток становлять польськомовні видання, які представляли велику цінність для музею.

Якщо говорити про шляхи комплектування, то очевидним є те, що видання польською мовою ніколи не були об'єктом систематичного збирання. Здебільшого це були випадкові надходження шляхом закупівлі, передач та дарунків.

Найчастіше книги польською мовою надходили до музею в результаті безкоштовних передач. Вони надходили як від невідомих осіб, які не бажали вказувати своє ім'я, так і від відомих діячів музейництва та культури, а також і від установ. Так, зокрема, 15 книг було передано музею безкоштовно від невідомих осіб. Це – «Словник латинсько-польський» у двох примірниках [17], [9], «Каталог. Польські медалі» [18], [19], «Всезагальна енциклопедія» двох років видання [32], [33], «Дванадцять книг польської історії» [30], «Мариля та її стосунок до Міцкевича» [20], «Хліб духовний» [13], «Катехизис філософський тобто збір доказів, що служать для оборони віри християнської» [14], «Пояснення і коментарі догмату Святої Трійці в католицькій церкві» [15], «Проповіді» [43], «Історія рослин» [35], «Гроші піастів від найдавніших часів до 1300 р.» [36], «Промови на неділі і свята всього року Петра Скарги» [44]. Слід зазначити, що на 2 з них було встановлено оціночну вартість, що становила на 1992 та 2006 роки, відповідно 300 карбованців та 50 гривень.

У книгах вступу зазначено також передачу книг польською мовою від Левчанівської О. – «Нова граматика Французька» [7] та «Лешек Білий» [6], Ковальського Ж. – «Статут Великого Князівства Литовського» [37], Черницького І. – «Генеральна конфедерація» [14], Здунека Г. – «Поезії Ю. Крашевського» [5], директора Торчинського музею Гуртового Г. – «Історія та права церкви польської» [37], від директора Волинського краєзнавчого музею Силюка А. – «Гроші піастів від найдавніших часів до 1300 року» [24] та «Панування Генриха Валуа і Стефана Баторія, королів польських» [34]. Можна припустити, що ці люди намагалися зробити свій вклад у Волинський музей без особливих пошанувань, а лише задля хорошої справи.

Зазначається також передача польськомовних книг з Володимир-Волинського костелу – «Звичаї Сандвінських і Гемберських племен в Океанії» [10] та «Права столиці апостольської» [11], а також 8 видань від бібліотеки Волинського краєзнавчого музею: «Права, конституції та привілеї Королівства Польського, Князівства Литовського та приналежних провінцій» [16], «Архів князів Любартовичів Сангушків в Славуті» [28], «Каталог литовських монет» [27], «Листи короля Яна III до королеви Марії Казиміри під час битви під Віднем у 1863 р.» [22], «Студії, дослідження і матеріали з галузі історії і права польського» [31], «Польські історичні старожитності або листи і пам'ятки до історії давньої Польщі, листи королів і державних діячів з приказками і прислів'ями» [29], «Ягеллонки польські в XVI ст.» [25], «Правління Стефана Баторія, короля польського» [23].

Щодо закупівлі книжкових пам'яток, то вони були здійснені у різні роки за різною ціною. Так, у 1973 році закупка була здійснена за ціною 50 копійок за «Листи Юліуша Словацького» [12], у 1977 році було куплено книгу «Натуральна історія в ілюстраціях» за 5 карбованців [8]. У 1988 році було здійснено закупівлю книги «Історичні відомості про витончені мистецтва» за 20 рублів [42]. Наступні роки позначені закупівлею книг «Проповіді на неділі цілого року» [21] та «Загальна енциклопедія» за ціною, відповідно

100000 та 2500000 карбованців [26]. У 2002 році музеєм було закуплено тритомне видання Юзефа Крашевського «Жид», за перший та другий том по 34 гривні [38], [39] та за третій том – 32 гривні [40]. Остання закупівля польськомовної книги була здійснена у 2003 році, це було «Мистецтво у слов'ян» Юзефа Крашевського, яке коштувало музею 312,5 гривень [41]. Є також інформація про ще дві книги, джерело надходження яких залишилось невідоме. Одна з них – «Реєстр привілеїв та документів на маєтки Радзивілівського дому з XV ст.» [2], що становить величезну цінність для збірки музею. Інша – «Російсько-латинський і польський словник» [4].

Таким чином, у складі збірки Волинського краєзнавчого музею нараховується 44 видання польською мовою кінця XVIII–XIX століття. Це різноманітні за своїм змістом, структурою, розмірами, авторами та іншими параметрами видання, які висвітлюють різні сфери життя Польщі від найдавніших часів до XIX століття.

Аналізуючи вище викладений матеріал, можемо зробити підсумок, що формування даної колекції здійснювалося шляхом не систематичного збору, а лише рідкими поодинокими надходженнями їх до музею. Найчастіше колекцію поповнювали безкоштовні передачі польськомовних книг від установ, приятелів музею та невідомих осіб. Зокрема, встановлено, що 15 книг було передано до музею невідомими особами, або тими, хто не хотіли вказувати своє ім'я; 8 книг – пошановувачами мистецтва та культури; 10 – отримано від бібліотеки ВКМ та з Володимир-Волинського костелу; 9 книг було закуплено музеєм і ще 2 книги не мають встановленого джерела надходження.

Систематизуючи видання щодо видавництв, було встановлено, що найбільшу кількість видань було надруковано у столиці Польщі – Варшаві. Дещо менше видано у Кракові, Вільнюсі та Познані, а також окремі видання – у Перемишлі, Ліпську, Львові та Берліні. Місце видання ще трьох книг на сьогодні не встановлене. А, отже, є потреба подальших досліджень у цьому напрямку..

Найстарішим за походженням у збірці є видання 1733 року – «Права і привілеї Королівства Польського, Князівства Литовського і приналежних провінцій». Ряд видань стосуються пізнішого періоду – 1764, 1770, 1784, 1786, 1791, 1793 та 1806 років. У наступні роки, починаючи від 1819 по 1899, колекція приблизно кожні один-три роки поповнюється на одне-два видання.

При характеристиці змістового навантаження книг у процесі класифікації було виділено основних шість тематичних груп видань: художня література, наукова, історична, релігійна, правова та джерела особового призначення. Кожна із цих груп об'єднує видання, які дають уявлення визначеного напрямку в польській літературі.

Так, до художньої літератури із колекції відносяться видання, які за своїм змістом є поезією, прозою (історичні перекази у літературній формі, повісті). Наприклад, описано панування Стефана Баторія, Генріха Валуа та Лешка Білого, а також поезія і повісті Ю. Крашевського.

Наукова література представлена у збірці виданнями енциклопедичного характеру, словниками, каталогами та граматикою. Це видання щодо певного роду діяльності, захоплень та уподобань, які використовуються у повсякденному житті людей. У колекції знаходиться кілька словників, енциклопедія, каталоги монет, медалей та грошей, граматика.

Історична література представлена різного роду виданнями на однойменну тематику, яка дає уявлення щодо певного історичного періоду Польщі та життя її народу. Тут зберігаються різноманітні видання на природничу, мистецьку, історичну теми (панування різних королів, історичні події, факти). Це, напевно, одна з найважливіших тематичних груп, оскільки вона найповніше та найдостовірніше може розкрити питання історичного характеру польського, а у тому контексті й українського та інших сусідніх народів.

Цікавою також є група видань релігійного характеру, яка висвітлює духовне життя, дає настанови правильного поводження людей, пояснює різноманітні догмати та філософські вчення. У цій групі першочергове місце займають проповіді, приурочені до різних подій року – до свят, постів, звичайних неділь, права різних церков, пояснення і коментарі догматів, катехизиси. Аналізуючи ці видання, можна прослідкувати ставлення до церкви у минулому і сьогодні, зміну духовних цінностей, дотримання канонів, стосунки людей.

Джерела особового походження є особливим видом видань у цій збірці, оскільки, це висвітлення приватного життя деяких відомих осіб, що безумовно з великою точністю, без різноманітних перекручень, як це можливо в художній літературі, відбиває життя країни та її окремої частини населення. Сюди входить епістолярна спадщина (листування відомих державних діячів Речі Посполитої, зокрема, Софії Ягеллонки, Ядвіги Ягеллонки, Яна III, в листуванні якого подані відомості про стосунки з багатьма діячами Волинської землі, та інших осіб).

У ході дослідження теми було встановлено, що збірка Волинського краєзнавчого музею видань

польською мовою є важливим джерелом з історії минулого Польщі, України та інших сусідніх держав. Ця збірка є ланкою, яка поєднує історію минулого і сьогодення нашого краю.

_____

1. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 14. Konfederacya generalna. Акт № 261 від 24.01.1975.

2. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 24. Zbiór dokumentów i prywilei na osiedla domu Radziwillów XV wieku. Запис 02.11.1976.

3. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 37. Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego. Акт № 70 від 03.06.1974.

4. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 556. Słownik rosyjsko-łaciński i polski. Акт відсутній.

5. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 3543. Poezye J. Kraszewskiego. Акт № 6 від 28.02.1962.

6. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 4042. Leszek Biały, książe polski syn Kazimierza Sprawiedliwego. Акт № 42 від 29.09.1974.

7. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 4044. Nowa grammatyka Francuzka. Акт № 42 від 29.09.1974.

8. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 4071. Historya naturalna w obrazach. Акт № 786 від 20.04.1977.

9. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 6047. Słownik łacińsko-polski. Акт № 73 від 06.03.1989.

10. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 6076. Wyspy Sandwickie i Gambier w Oceanii. Акт № 994 від 21.08.1976.

11. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 6122. Prawa stolicy apostolskiej. Акт № 994 від 21.08.1976.

12. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 9061. Pisma Juliusza Słowackiego. Акт № 10 від 01.03.1973.

13. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 12573. Chleb duchowny. Акт № 1062 від 22.09.1977.

14. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 12581. Katechizm Filozoficzny czyli zbiór dowodów służących na obronę wiary chrześciańskiĺy. Акт № 994 від 21.08.1976.

15. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 12597. Zbior osobliwszych y wielce pożytecznych sposobów wielbienia w Tróycy Jedynego Boga Różańcem Świętym. Акт № 994 від 21.08.1976.

16. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 13093. Prawa, konstytucye y przywileie: Krolestwa Polskiego, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y wszystkich prowincyi należących… Акт № 47 від 23.02.1988.

17. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 13586. Słownik łacińsko-polski. Акт № 73 від 06.03.1989.

18. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 13587. Gabinet medałów polskich. Акт № 73 від 06.03.1989.

19. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 13589. Gabinet medałów polskich. Акт № 73 від 06.03.1989.

20. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 14915. Maryla i jej stosunek do Mickiewicza. Акт № 185 від 08.06.1992.

21. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 15200. Kazania na niedziele całego roku. Акт № 202 від 20.08.1993.

22. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 15595. Listy króla Jana III, pisane do królowey Maryi Kazimiry w ciągu wyprawy pod Wieden w roku 1863. Акт № 197 від 12.07.1994.

23. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 15596. Panowanie Stefana Batorego króla polskiego. Акт № 197 від 12.07.1994.

24. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 15673. Pieniądze Điastów od czasów najdawniejszych do roku 1300. Акт № 229 від 10.08.1994.

25. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 16344. Jagiellonki Polskie w XVI wieku. Акт № 41 від 08.02.1996.

26. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 16362. Encyklopedja Powszechna. Акт № 49 від 15.02.1996.

27. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 16430. Monety litewskie. Акт № 130 від 05.04.1996.

28. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 16963. Archiwum książat Lubartowiczów Sanguszków w Slawucie. Акт № 159 від 28.07.1997.

29. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17247. Starożytności historyczne polskie… Акт № 64 від 16.02.1998.

30. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17248. XII księg historji polskiej. Акт № 64 від 16.02.1998.

31. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17249. Studia, badania ł materiały w dziedzinie historił ł prawa polskiego. Акт № 64 від 16.02.1998.

32. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17262. Encyklopedja Powszechna. Акт № 76 від 10.03 1998.

33. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17263. Encyklopedja Powszechna. Акт № 76 від 10.03 1998.

34. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17266. Panowanie Henryka Walezyusza i Stefana Batorego królów polskich. Акт № 76 від 10.03 1998.

35. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17267. Historyja roślin. Акт № 76 від 10.03 1998.

36. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 17268. Pieniądze Điastów od czasów najdawniejszych do roku 1300. Акт № 76 від 10.03 1998.

37. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18004. Historya y prawa kościoła polskiego. Акт № 90 від 27.03.2002.

38. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18142. Żyd obrazy współczesne T.1. Акт № 314 від 15.11.2002.

39. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18143. Żyd obrazy współczesne T.2. Акт № 314 від 15.11.2002.

40. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18144. Żyd obrazy współczesne T.3. Акт № 314 від 15.11.2002.

41. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18302. Sztuka u Słowian. Акт № 209 від 31.07.2003.

42. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 18942. Wiadomości historyczne o sztukach pięknych w dawnej Polsce. Акт № 114 від 19.04.1988.

43. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № КДФ 19217. Kazania Massyliona Biskupa Klermontańskiego z francuzkiego przełożone przez… Акт № 88 від 06.03.2006.

44. Фонди Волинського краєзнавчого музею. Фонд КДФ: № ДМ 34369. Kazania na niedziele i święta całego roku. Акт № 64 від 16.02.1998.

45. Андреєва Т. Про роботу Волинського краєзнавчого музею в післявоєнні роки (1944-1961) / Тетяна Андреєва //Волинський музей, Історія і сучасність. Наук. Зб. Вип. II – Луцьк, 1999. – 206 с. С. 27-29

46. Козлов В. Музеи, библиотеки, архивы в системе исторической памяти / В. Козлов // Отечественные архивы, №6 – 2004. – с. 71-74.

47. Крейнін С. Каталог видань кириличного друку в установах Волині (1600-1825) / С. Крейнін, О. Огнєва .– Луцьк: Надстир'я, 2001.

48. Огнєва О. Бібліотека Луцького Хрестовоздвиженського братства: реконструкція репертуару та наявні примірники / О. Огнєва // Історія релігій в Україні. VII Міжнародний круглий стіл.– Львів, 1997.– С.129-130.

49. Огнева О. Книги Луцкого Крестовоздвиженского братства в собрании Волынского краеведческого музея / О. Огнєва // 7-ая научная конференция по проблемам книговедения.– М., 1992.– С.42.

50. Огнєва О. Рукописи та стародруки братської бібліотеки в колекції Волинського краєзнавчого музею / О. Огнєва // Роль бібліотек, монастирів, церков та інших установ у розвитку України.– К., 1993.– С.90-91.

51. Ошуркевич О. З історії Волинського краєзнавчого музею / О. Ошуркевич // Волинський музей. Історія і сучасність. Тези та матеріали І науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю Волинського меморіального музею Лесі Українки, 16-17 червня 1994 року. – м. Луцьк, видавництво «Ініціал», 1997 р. – 52 с. – С. 5-7.

52. Силюк А. Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції / А. Силюк // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 6–10.

53. Стародруки Речі Посполитої XVI - XVIII ст. у зібраннях Музею книги та друкарства та Волинського краєзнавчого музею. Каталог. – 2005. – 104 с.: іл.

54. Стародруки Речі Посполитої XVII-XVIII ст. у волинських зібраннях. Каталог. Луцьк. – 2006. – 104 с.: іл.